

Inhoud

DRANK IN KAMPEN - <i>Jonn van Zuthem en Herman Broers</i>	2
CONDOOM ZORGT VOOR DEINING - <i>Harry Stalknecht</i>	13
HET INTERIEUR VAN DE NIEUWE R.-K. KERK - <i>Jos van Dam</i>	25
INTUSSEN NR. 15 - <i>Jaap van Gelderen</i>	33

Illustratie omslag:

Café De Unie op de hoek van de IJsselkade en het Vispoortenplein. Vroeger vooral 'De Skele' of 'Skele Jannes' genaamd. Het café wordt nu nog niet met name genoemd in het artikel 'Drank in Kampen', maar wie weet wat voor verhalen er loskomen als aan de oproep in dat artikel gehoor wordt gegeven. Foto Alleinvents.in

Ten geleide

Elke rechtgeaarde Kamper kent het lied: 'Op 't ukien van de Eilige Stege, döör ef ies een standbeeld estaon. 't Standbeeld van Jannes de Blaoze. Die is nao de bliksem egaon.' Er zijn verschillende lezingen over het einde van de 'zoeplappe' Jannes de Blaoze. Hij zou een blaas gehad hebben die vijf liter kon bevatten, maar die hem toch een keer is geknapt, wat zijn einde inluidde. Hij zou ook in een kolk aan de Venedijk gefietst kunnen zijn en verdronken, waarna die kolk naar hem genoemd is: de Blaoze-kolke. Herman Broers en Jonn van Zuthem nodigen uit tot het opdiepen van kroegverhalen graag met bijpassende beelden die in de serie artikelen die zij voor dit tijdschrift zijn gaan schrijven opgenomen kunnen worden.

Vroeg je 'regenjasjes' aan de koopman die een grote handkar met uitgestalde waren door de straten van Kampen

duwde, dan toverde hij condooms tevoorschijn. Alweer vele tientallen jaren geleden. Harry Stalknecht beschrijft dat het in Kampen even geduurd heeft voor het verzet tegen de openbare verkoop van condooms verleden tijd was.

Hoe zag de R.K. kerk van IJsselmuiden eruit vóór de tweede beeldenstorm, een erfenis van het Tweede Vaticaans Concilie in de jaren 60 van de vorige eeuw? Jos van Dam ontdekte dat de archieven helaas niet uitbundig veel mooi beeldmateriaal bevatten.

Jaap van Gelderen schreef voor dit nummer intussen zijn 15e Intussen . . . over de kleuren die hier en daar in de stad te vinden zijn en het palet daarvan mag wat hem betreft uitgebreid worden.

Kampen en de drank

Kampen en de drank

ARTIKELENREEKS OVER DE KAMPER KROEGEN
IN DE NEGENTIENDE EN TWINTIGSTE EEUW

John van Zuthem
en Herman Broers

'Drank verslindt, wat arbeid wint' stond er tot begin jaren zestig onder de Kamper (klap)brug over de IJssel. Mensen die uit de richting van IJsselmuiden moesten wachten voor een open brug konden deze stichtelijke boodschap lezen. Een bijzondere tekst voor een stad die zeker toen bekend stond als een 'gereformeerd' bolwerk. Niet dat orthodox-protestanten niet de gevaren van te veel drinken inzagen, integendeel. Veel dominees liepen in de negentiende eeuw voorop in de bestrijding van het misbruik van sterke drank. De spreuk werd echter meer gebruikt in kringen van sociaaldemocratische drankbestrijders.

In de Bijbel staan enkele passages over het gebruik van alcohol. In het Bijbelboek Spreuken wordt gewaarschuwd dat 'een dronkaard en een veelvraat vervallen tot armoede'.¹ Geheel eenduidig is de boodschap echter ook weer niet, want verderop geeft de moeder van koning Lemuël² haar zoon de raad weliswaar zelf soberheid te betrachten, maar drank te geven aan hen die lijden: 'Laat ze maar drinken en hun armoede vergeten moge hun gezwog uit hun herinnering verdwijnen'.³ Het waren juist die in armoede levende mensen voor wie het drinken nadelige sociale en economische gevolgen had.

Kampen en drankconsumptie is al sinds mensenheugenis een onafscheidelijke combinatie. Op de

plek waar nu het restaurant De Bonte Os is gevestigd aan de Torenstraat nummer 9 - in hetzelfde pand waar het legendarische etablissement De Blokhut was gehuisvest - daar was in de achttiende eeuw ook al een horecagelegenheid. Ook de Boven Nieuwstraat 113 (Café De Moriaan) en de Voorstraat 91 (voorheen café Vredeburgh) zijn locaties waar al in vroeger tijden een 'borrel' werd geschonken.

In de negentiende eeuw richtte ook in onze stad de consumptie van alcohol veel schade aan onder met name de arbeidersklasse. Talrijk zijn de verhalen van te veel drinkende huisvaders die hun karige loon na uitbetaling in de kroeg stuk sloegen. Een van de bekendste Kamper liedjes gaat niet voor niets over

'Ik zeg u: bescherm de meisjes'

CONDOOM ZORGT VOOR DEINING

Harry Stalknecht

In het voorjaar van 1970 zorgde de opheffing van het verbod op de verkoop van voorbehoedsmiddelen in het hele land voor ophef. Ze waren daarvoor natuurlijk al wel te krijgen, maar makkelijk was het niet en altijd een beetje in het geniep. Ook in Kampen bracht de voorgenomen plaatsing van een condoomautomaat en de komst van een seksshop op de Oudestraat de nodige opschudding teweeg.

Geschiedenis van het condoom in vogelvlucht

Gezegend is de man, die in zijn zakken vinden kan, een condoom, hij heeft van druipeer of geen pokken last, hoe dikwijls ook de liefde hem verrast.

Deze (vrij bewerkte) lofzang op het condoom is geschreven rond 1720 en afkomstig uit 'Condom, a Poem', het enige bekende maar des te opmerkelijker werk van de Brit White Kennett). Het laat zien dat het condoom in die tijd al volop bekend was. Ze werden gemaakt van dierlijke darmen of vissenblazen en om het mannelijke lid aangebracht. Niet zozeer om zwangerschap te voorkomen (daarover was men nog bar onwetend) maar vooral als bescherming tegen de stoet van geslachtsziekten die altijd op de loer lagen.

Het condoom van darm komen we al in de oudheid tegen. Het woord 'condoom' zelf duikt voor het eerst op in een geneeskundige verhandeling

over syfilis uit 1717. Deze dodelijke geslachtsziekte was door de conquistadores vanuit Amerika naar Europa gebracht en maakte op het oude continent veel slachtoffers. De Britse arts Daniel Turner, schreef: 'Het Condom is het beste, zo niet het enige preservatief dat onze libertijnen tot op heden hebben gevonden. Maar omdat het het gevoel zo vermindert, heb ik sommigen van hen horen beweren dat ze liever syfilis riskeren, dan een verbintenis aan te gaan cum Hastis sic clypeatis - met de lans aldus omhuld.'

Het gebruik van het darmcondoom maakte vanaf de 17de eeuw -juist door de syfilis- steeds meer opgang. En dan natuurlijk voornamelijk onder elite, een condoom was duur. Het condoom werd met behulp van een koordje op zijn plaats gehouden -tenminste, dat mocht je hopen- en meerdere keren hergebruikt. De verkoop was vooral in handen

Het interieur van de 'nieuwe' r.-k. kerk

Jos van Dam

De Katholieke kerk van IJsselmuiden is midden jaren 60 van binnen wit gesausd. Oudere parochianen kunnen zich herinneren dat de kerk tot die tijd geheel beschilderd (gepolychromeerd) was. Menigeen heb ik met weemoed en soms grote ergernis horen praten over het verlies van dat kunstwerk. Hoewel ik zelf een voorkeur heb voor wit, was ik toch erg nieuwsgierig geworden en heb ik geprobeerd een en ander te reconstrueren. Waarom, wanneer, door wie en vooral wat? Helaas is er slechts weinig beeldmateriaal bewaard gebleven. Hierbij mijn bevindingen.

De nieuwe r.-k. kerk 100 jaar

De eerste r.-k. kerk van IJsselmuiden werd in 1919 afgebroken. Hij was versleten en te klein geworden voor de groeiende gemeenschap. Op de plek van de eerste kerk bouwde aannemersbedrijf Koenders uit Enschede 100 jaar geleden een nieuwe grotere kerk, zoals we die nu kennen, naar een ontwerp van de bekende kerkenarchitect, Jan Stuyt uit Den Haag. Bij het ontwerp in de weinig gebruikte neo-romaanse stijl is hij wellicht beïnvloed door Jos Cuypers, de architect van de Sint-Bavokathedraal in Haarlem, met wie Stuyt nauw samenwerkte. De bouw ging heel voorspoedig zodat de kerk in februari 1920 feestelijk werd ingewijd door de aartsbisschop van Utrecht, Henricus van de Wetering. Bouwpastoor Beumer en zijn parochianen waren zeer tevreden met het resultaat. Hoewel we ons dat nu niet meer kunnen voorstellen, was de nieuwe

kerk bij de inwijding niet alleen van binnen, maar ook van buiten spierwit gesausd! In de jaren '30-'40 begroeiden de buitenmuren met klimop en toen de kerk werd schoon gemaakt, was ook het wit aan de buitenkant zo goed als verdwenen.

Het interieur van de nieuwe kerk

In tegenstelling tot de plaatselijke protestantse kerk was er in de nieuwe r.-k. kerk vrij veel te beleven. De vele gekleurde glas-in-loodramen zorgden voor sfeervol licht en rond het altaar waren er zeven gebrandschilderde ramen met afbeeldingen van de aartsengelen; aan weerszijden zijaltaren van de H. Maria en Sint Jozef. Dan waren er nog diverse beelden opgesteld en achterin de kerk was een prachtige houten koorzolder. Toch was de nieuwe pastoor Smeets (1921) niet geheel tevreden....